

A Kárpát-medence erdő- és fagazdálkodás koncepciója a fenntartható fejlődésben II. rész

A javasolt dolgok közül csak kettő valósult meg: Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának határozatával: az erdőgazdálkodási munkálatok végzésére az egész erdőállományt az állami erdőgazdaságoknak adták át, kidolgozták és elfogadták Ukrajna erdőprogramját. Ily módon a legfontosabb javaslatokat figyelmen kívül hagyták.

Az „Ukrajna erdői” programban (a továbbiakban: Program) az Erdőgazdasági Állami Bizottság irányítása alatt álló vállalatok állandó használatában van az erdőállomány 66%-a, az Agrárpolitikai Minisztériumhoz tartozik a földek 26,4%-a, a Honvédelmi Minisztériumhoz – 12,2%-a, az Oktatási és Tudományos Minisztériumhoz – 1,6%-a, az Ökológiai Tartalékok Minisztériumához – 0,8%-a. Ily módon Ukrajna erdőiben továbbra is öt gazda van. A Program szerint Ukrajnában az erdők területének 0,5 millió hektárral, az erdősítésnek 15,6%-ról 16,1%-ra, a faanyag tartalékainak pedig 16,6%-kal kellene növekedniük. Csak a megengedett fővágások révén pótlólag 2,4 millió köbméternyi faanyagot terveznek kitermelni.

A Programban jelentős erdőművelési és erdővédelmi, erdőrendezési, tűzvédelmi és más munkálatokat irányoznak elő, továbbá célul tűzték ki az erdők produktivitásának növelését. A felújítási munkálatokat 584,8 ezer hektáron tervezik elvégezni, az erdővédelmi intézkedéseket pedig 2 millió 995 ezer hektáron valósítják meg.

A szükséges összeget a Program valóra váltásához is meghatározták – 2,7 milliárd USA-dollárt, ebből 648 millió USA-dollár az állami költségvetés része. A Program leszögezi, hogy a javasolt intézkedéseket az állami költségvetés előirányzatából, az erdőhasználók saját pénzforrásaiból, valamint más forrásokból – a többi között nemzetközi szervezetek és külföldi beruházók pénzéből – váltják valóra.

Az állami költségvetés részét a Miniszteri Kabinet az Ukrajna erdőiben gazdálkodó öt „gazda” között osztja szét. Ilyen finanszírozás mellett nincs

biztosítva az ellenőrzés afelett, hogy az erdőgazdasági vállalatok számára megnyitottnak ki a pénzből, hogyan teljesítik a Programot.

Tekintettel a kárpáti régió erdőinek különleges jelentőségére – az ökológiában, a gazdaságban és a szociális szférában, és a katasztrófák megelőzésében játszott szerepükre –, az itt folytatott erdőgazdálkodással kapcsolatos intézkedéseket külön fejezet tárgyalja a Program. Ezek közé tartozik:

- a fenyőszármazékok kicserélése a bükkösök és tölgyesek régiójában vas- és tölgyes típusokra,

- erdővédő ültetvények létrehozása és felújítása az erdősáv felső határán,

- erdővédő ültetvények létesítése a kis folyók mentén,

- az erdőállomány rekonstrukciója,

- a fakitermelés tökéletesítése természetbarát technológiák felhasználásával.

Jelentős terjedelmű erdőgazdasági munka elvégzését vázolja fel a Kárpátok régiójában, ezen belül 124,5 ezer hektáron erdőtelepítést, erdővédő munkálatokat, tűzvédelmi és más intézkedéseket. Az Erdőprogram előirányozza 5087 km erdei út építését és 3591 km-en történő javítását, s számos más munkát a Kárpátok régiója infrastruktúrájának létrehozására. E munkálatok elvégzésére 129 millió 60 ezer USA-dollár van szükség.

Ahhoz, hogy a Kárpátok régiójában valóra váltsák a Programot, 647 048

ezer USA-dollár van szükség, a költségvetésből 14 738,7 ezer USA-dollárt kell kiutalni. Vagy a büdzből kell kiutalni az összeg 22,2%-át, a többi a fő erdőhasználóknak kell előteremteni. A Kárpátok régió részaránya Ukrajna Erdőprogramjában 24%, a költségvetésből pedig a pénznek csak a 22%-át tervezik kiutalni.

Az erdőgazdaságok irányításának jelenlegi rendszere mellett az Erdőprogram valóra váltásának lehetősége erősen kétséges. Véleményünk szerint az Erdőprogram teljesítése érdekében ki kell dolgozni a normatív-jogi dokumentumokat, melyek a gazdálkodás hatékony ökológiai és kiegyensúlyozott gazdasági módszereinek bevezetésével kapcsolatosak. A többi között elfogadni a tudományosan és gyakorlatilag megalapozott új Erdőkódexet és változtatni az erdőgazdaság finanszírozásához való hozzáálláson.

Ma a legfontosabb, hogy a faanyag árát a piacgazdaság feltételeinek megfelelően alakítsák ki. Fontos a Program teljesítéséhez, hogy megváltoztassák az erdőgazdaság irányításának mai struktúráját Ukrajnában, s ezen belül a Kárpátok régiójában. Ugyancsak lényeges kérdés, hogy kinek a tulajdonában vannak az erdők, mivel azok megővésének, felújításának és ésszerű kihasználásának a tulajdonjog lényeges összetevője.

Az Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa által első olvasatban elfogadott Erdőkódex ezekre a kérdésekre nem ad választ. Az Erdőkódex szerint, melyet 1994-ben fogadtak el, az erdők állami tulajdonban vannak és az öt fő erdőhasználó fenntartó alá tartoznak és a státus a Programban megmaradt.

Az új Erdőkódex viszont három tulajdonformát javasol: államit, kommunálist és magánt. Ez a tulajdonforma Ukrajna és főleg a Kárpátok régiója számára romboló hatású, mivel az erdők főként természetvédelmi funkciót töltenek be.

Az erdőkben működő öt állami struktúra tevékenységének tapasztalatai azt bizonyítják, hogy az erdőgazdálkodás folytatásában jelentős hiányosságok vannak, ezért Ukrajna összes erdejében egy gazdának kell lenni. A cikk szerzője, eljuttat

¹ MTA kültag, UNGVÁRI NEMZETI EGYETEM, KÖZGAZDASÁGI KAR

² egyetemi oktató, UNGVÁRI NEMZETI EGYETEM, KÖZGAZDASÁGI KAR

ta az új Erdőkódexszel kapcsolatos javaslatait és módosítását Ukrajna Legfelsőbb Tanácsához, Ukrajna Miniszteri Kabinetjéhez. Ezek a következők:

1. „Ukrajna összes erdői, rendeltetésüktől függetlenül, állami tulajdon képeznek és az állam védelme alatt állnak.”

2. Az „állandó erdőhasználók” helyett „az erdő állandó állami gazdáit” írni.

3. Ukrajna minden erdeje állami tulajdonban van.

4. Az erdők használatának jogát az erdők állami gazdái kapják.

5. Szerződéses és fizetett alapon az erdők csak vadásztársaságoknak, kulturális-egészségügyi, rekreációs, sport-, turisztikai céllal, tudományos-kísérleti munkák elvégzésére adhatók bérbe, 1-5 évre, egyes esetekben pedig maximum 10 évre.

6. A bérbe vett erdő albérletbe adása és kivásárlása tilos.

7. Az erdők állandó állami gazdái kötelesek:

– biztosítani az erdőállomány őrzését, védelmét, felújítását, hatékonyságának növelését,

– az ökológiai, gazdasági és szociális tényezők figyelembe vételével betartani az erdőállomány kihasználásának tudományosan megalapozott normáit és rendjét,

– az erdőállomány kihasználására olyan módszereket használni, amelyek biztosítják az erdők egészségügyi és védő tulajdonságainak megővését,

(A fentiekben az új Erdőkódexhez benyújtott módosításoknak csak az alapvető részét ismertettük.)

Az új Erdőkódexhez benyújtott javaslatok – figyelembe vételük esetén – hozzájárulnak az „Ukrajna erdői” program hatékonyabb teljesítéséhez.

Az erdőgazdálkodás állapotának javítása és a faanyag feldolgozása érdekében ajánlatos állami és kárpátaljai szinten megoldani a következő fontos feladatokat:

Állami szinten

– Átadni a megye valamennyi erdejét a megyei erdőgazdálkodási főosztály fennhatósága alá tartozó erdőgazdasági vállalatoknak.

– Átszervezni az erdőgazdaság jelenlegi struktúráját. Az erdőgazdasági komplexum finanszírozását központilag szervezni az erdők állami főosztályán keresztül, az Erdőgazdasági Állami Bizottság kizárásával.

– 3-4-szeresére emelni a rönkbert vágott fa utáni díjat, ily módon nő a faanyag értéke.

– Létrehozni a független állami erdőfelügyelőséget.

– A katasztrófális következmények megelőzése érdekében a hegyi folyók felső folyásánál felújítani és megépíteni 14 víztárolókat. E program valóra váltásába bevonni a szomszédos országokat – Romániát, Magyarországot és Szlovákiát.

– Az állami költségvetésbe bevezetni egy speciális tételt – „Erdőalap” –, melyre valamennyi erdőgazdasági vállalat és más szervezet köteles átutalni azt a pénzt, ami az erdőállomány kihasználásával kapcsolatos tevékenységből folyt be, hogy azt az erdőgazdálkodásra fordítsák.

Megyei szinten

– Leállítani a tavaszi-nyári ipari fakitermelést és 2006-tól áttenni a fakészletet az őszi-téli időszakra, természetbarát fakészletezési technológiák alkalmazásával

– Szigorú állami ellenőrzést kell rendszeresíteni az erdőfelújítás minősége felett, természetvédelmi területeket létrehozni.

– Elősegíteni a folyók hegyvidéki víztárolói erdősítésének 75-80%-ra való növelését, a honos faállomány felújítását.

– Hozzáfogni az erdő felső határa felújítási programjának gyakorlati megvalósításához.

– Kibővíteni a természetvédelmi állományt.

A benyújtott javaslatok alapján ajánljuk a megye erdőgazdasági fejlesztésének és erdei termékei kihasználásának modelljét. E modellnek megfelelően az erdők állandó állami gazdái a kijelölt területen védő, felújító, komplex erdőgazdasági munkákat, fakitermelést és a modellnek megfelelően más tevékenységet folytatnak.

Ezenkívül ez elősegíti az erdő termékeinek használói és a fa megmunkálásának megszervezése közötti hatékony integrációt, versenyképes végtermék előállítását, ami elősegíti a költségvetés feltöltését, az ország ökológiájának javítását, a szociális és rekreációs szféra fejlesztését.

Még néhány fontos kérdés

2001-ben a magyar professzorok világkongresszusán, melyet Kárpátalján tartottak, e tanulmány szerzője javaslatot tett – és azt támogatták – arra vonatkozóan, hogy Magyarország és Ukrajna tudósai működjenek együtt a Kárpátalján és Magyarország velünk szomszédos megyéiben a katasztrófális követ-

kezményekkel járó árvizek megelőzését célzó program kidolgozásában, s ennek során:

– az állandó fejlődésre alapozva ki kell dolgozni a Kárpátok régió erdőgazdaságának fejlesztési programját;

– felépíteni és helyreállítani 14 víztárolót a hegyi patakok kezdeti szakaszán és 4 nagy mérőrendszert a Tisza, a Latorca és az Ung alsó szakaszán;

– a Tisza Tokaj és Rahó közötti szakaszának szabályozása és a folyami hajózás feltételeinek megteremtése Csapig – közlekedési folyosó a Dunától Csapig történő teherszállításra.

A benyújtott javaslatok alapján 2002-ben Ungváron megtartották a magyar és az ukrán kormány képviselőinek találkozóját, melyen a két ország tudósai is részt vettek.

A tanácskozáson aláírtak egy memorandumot a vízgazdasági, erdőgazdasági és természetvédelmi téren történő együttműködésről.

Magyarország e program valóra váltása során 15 hidrometeorológiai állomás létesítéséhez nyújtott segítséget, melyek automatikus rendszerben működnek, s ez lehetővé teszi, hogy állandó figyelemmel kísérjék a vízállást Kárpátalja folyóin, az információt átadják Magyarországnak, hogy időben intézkedjenek az árvízveszély esetén.

A víztárolók építése egyelőre nyitott kérdés, mivel Ukrajna nem utalt ki pénzt a tervdokumentáció elkészítésére. Ezért a kormányközi egyezményt e kérdésben gyakorlatilag befagyasztották, akárcsak a Tisza szabályozásával kapcsolatos javaslat valóra váltását.

Véleményünk szerint a Magyar Tudományos Akadémiának is célszerű lenne csatlakozni és ily módon hozzájárulni ahhoz, hogy a határ menti államok és az Európai Unió országai is részt vegyenek e bonyolult kérdések megoldásában.

A lapot Magyarország legnagyobb
médiafigyelője, az

» **OBSERVER** «

OBSERVER BUDAPEST
MÉDIAFIGYELŐ KFT.

1084 Budapest, Auróra u. 11.
Tel.: 303-4738

rendszeresen szemlézi